

Vlaanderen
is kansrijk opgroeien

Boekstart

Lotte Baert
Iedereen leest
1 september 2026

Opgroeien

opgroeien.be

Inhoudstafel

Inhoudstafel	2
1. Inleiding: maak kennis met de praktijk	3
2. Praktijkbeschrijving	5
2.1 De aanleiding: probleem- en vraagstelling	5
2.2 Voor wie: doelgroep	7
2.3 Wat wil je bereiken: doelen	9
2.4 Uitgangspunten van je praktijk	10
2.5 Opbouw van je praktijk	13
2.6 Inhoud van het aanbod: concrete werkwijze, materialen en links	16
2.7 Verwante praktijken	18
3. Onderbouwing	20
3.1 Theoretisch kader	20
3.2 Argumenten op basis van onderzoek	23
4. Voorwaarden voor uitvoering	31
4.1 Competente medewerkers	31
4.2 Kwaliteitsbewaking	33
4.3 Ruimte en infrastructuur	34
4.4 Kostprijs	35
4.5 Overdracht en implementatie	36
5. Bronnen	40
6. Contactgegevens	43

1. Inleiding: maak kennis met de praktijk

Boekstart wil ouders met jonge kinderen zo vroeg mogelijk in aanraking laten komen met boeken en met de bibliotheek. Vroeg beginnen met voorlezen is niet alleen goed voor de taalontwikkeling van jonge kinderen, maar bevordert ook de ouder-kindrelatie. Boeken ontdekken kan al vanaf de geboorte. Baby's houden van het geluid van je stem. Door voor te lezen, te zingen of rijmpjes op te zeggen, help je je kind om de wereld te ontdekken op een talige manier.

Boekstart gaat uit van een gezinsgerichte aanpak, waarbij de focus ligt op het versterken van een vroege talige interactie tussen ouder/zorgverlener en kind, en dat aan de hand van boeken en (voor)leesplezier.

Boekstart is een programma van Iedereen Leest¹ dat zich richt op baby's en peuters en hun ouders. De opzet van het programma is om ouders te stimuleren om hun kinderen zo vroeg mogelijk in contact te brengen met boeken en er samen van te genieten. Iedereen Leest functioneert als coördinator in het Boekstart-programma en spoort gemeentes aan om in te stappen. Het bestuur van een gemeente of stad beslist om al dan niet in Boekstart in te stappen en mee te investeren.

In de gemeenten waar het programma loopt, krijgen ouders in de loop van de eerste 2 levensjaren van hun kind 2 gratis boekenpakketten. Het eerste pakket, dat bestaat uit een groeimeter² en een informatiebrochure over voorlezen en de bibliotheek, krijgen de ouders in het consultatiebureau van Kind en Gezin wanneer hun kind 6 maanden oud is.

¹ Iedereen Leest is de referentieorganisatie rond lezen en leesbevordering in Vlaanderen en Brussel. Ze coördineert campagnes en programma's rond lezen en brengt kennis over leesbevordering en leesplezier samen. Meer op www.iedereenleest.be/missie-en-visie

² De Boekstart-groeimeter is een meter waarop ouders naast de grootte van hun kinderen in centimeters ook de verschillende voorleesfasen tussen 0 en 2,5 jaar kunnen volgen.

Het tweede pakket, 2 peuterboeken en een tweede informatiebrochure, kunnen de ouders zelf ophalen in de plaatselijke bibliotheek. Wanneer hun kind 15 maanden is, krijgen zij daarvoor een uitnodiging in het consultatiebureau van Kind en Gezin. Door boeken te geven aan gezinnen met (heel) jonge kinderen, wil Boekstart al heel vroeg inzetten op boekgewenning en wil het voorlezen stimuleren als investering in vroege geletterdheid.

“Als iets heel goed is, mag dat ook eens gezegd worden. Dikke pluim voor jullie Boekstart-project! Onze 2 kinderen (3 en 1 jaar) genieten erg van de uitstekend uitgekozen boekjes! Het heeft ons naar de bib gebracht en nu zijn we er niet meer weg te krijgen! Bedankt!”

Marie-Sophie

Ouders worden aangesproken op het consultatiebureau of in de bibliotheek en worden idealiter ook uitgenodigd op voorleesmomenten en andere laagdrempelige activiteiten voor de allerjongsten in de bibliotheek. Boekstart wil niet alleen boeken in de thuiscontext brengen, maar families ook de weg naar de bibliotheek tonen, waar ouders hun kind gratis lid kunnen maken om meer boeken te ontdekken. Het afhaalmoment van het tweede pakket in de bibliotheek, is dus ook een uitnodiging om de bibliotheek te ontdekken. Zo leren ouders de werking van de bib beter kennen, en welke rol de bibliotheek kan spelen in de eerste levensjaren én de (vroege) geletterdheid van hun baby/peuter.

Belangrijk om te weten is dat het Boekstart-programma altijd in een gemeentelijke context uitgerold moet worden, in samenwerking met Iedereen Leest en lokale partners. Boekstart kun je dus niet op eigen initiatief, kleinschalig organiseren. Als een gemeente interesse heeft om in te stappen in Boekstart, moet de gemeentelijke bibliotheek eerst contact opnemen met Iedereen Leest.

2. Praktijkbeschrijving

2.1 De aanleiding: probleem- en vraagstelling

Zo vroeg mogelijk starten met voorlezen en boekgewenning: dat is de kern van het effectieve leesbevorderingsprogramma Boekstart. Dit *family literacy programme* (ouder-kindprogramma) is een voorbeeld van een *evidence informed practice* die inzet op vroege geletterdheid, leesplezier en het stimuleren van (voor)leescultuur bij jonge gezinnen.

De opstart en doorontwikkeling van Boekstart is meerledig. Buitenlandse initiatieven die lezen en geletterdheid bevorderen en zich tot **gezinnen** richtten, boekten positieve resultaten. Een soortgelijk initiatief zou ook in Vlaanderen een antwoord kunnen bieden op de afnemende voorschoolse geletterdheid. Daarnaast voorzagen initiatiefnemers dat ze via Boekstart mee zouden kunnen inzetten op de 'breder maatschappelijke rol' van **openbare bibliotheken**.

Van pioniers uit het Verenigd Koninkrijk naar een vertaalslag in Vlaanderen.

Boekstart startte in Vlaanderen in 2005 naar een voorbeeld van Bookstart UK, een programma van Booktrust. Booktrust, de leesbevorderingsorganisatie van het Verenigd Koninkrijk heeft sinds 1992 een programma dat vroege geletterdheid stimuleert aan de hand van *early years book gifting*. Na de veelbelovende resultaten van het onderzoek (1998 en 2000) dat samenliep met de opstart van Bookstart in het VK (1992) (uitgevoerd door de Universiteit van Birmingham), zochten we in Vlaanderen naar mogelijkheden om een soortgelijk initiatief te starten. Stichting Lezen (nu Iedereen Leest), opgericht in 2002, was de uitgelezen organisatie om het op zich te nemen en er middelen voor te zoeken.

“Veel ouders waren zich niet bewust van de mogelijkheden om zo vroeg voor te lezen. Boekbaby's initieerde vaak nieuwe voorleesrituelen en versterkte de band tussen ouder en kind. Een anekdote die me altijd is bijgebleven, is van een mama die bewust in het West-Vlaams voorlas. Het plezier en de connectie met haar kind primeerde boven correct Nederlands.” (Bruno Vanobbergen)

Stichting Lezen wilde bovendien haar leesbevorderingsprogramma's volgens het principe van de [doorgaande leeslijn](#) opzetten. De leesontwikkeling van kinderen en jongeren kenmerkt zich door verschillende fases tussen 0 en 20 jaar, met sleutelmomenten die een gerichte aanpak vereisen. Die doorgaande leeslijn start al vanaf het prille begin, vanaf de eerste maanden na de geboorte. Het was dan ook logisch om Boekbaby's, zoals het Boekstart-programma tot 2016 heette, op te starten als ondersteuning van de eerste schakel in de doorgaande leeslijn in Vlaanderen. Bij baby's, peuters en kleuters wordt de basis gelegd voor hun verdere taal- en leesontwikkeling. Investeren in vroege geletterdheid en kennismaking met verhalen en lezen levert levenslange voordelen op.

Afnemende voorschoolse geletterdheid

Boekstart ontstond in 2005 in de eerste plaats vanuit de interesse voor de mooie resultaten die het Bookstart-programma in het Verenigd Koninkrijk kon voorleggen en de aantoonbare effecten van vroege geletterdheid op de verdere leesloopbaan én schoolloopbaan van kinderen en jongeren.

De vierjaarlijkse PIRLS-studie (Progress in International Reading Literacy Study), waar Vlaanderen sinds 2006 aan deelneemt, onderzoekt de leesvaardigheid, het leesbegrip en de leesmotivatie bij leerlingen in het vierde leerjaar. Omdat de resultaten op die aspecten sterk achteruitgingen, bracht het recentste PIRLS-onderzoek (2021) naast het lees- en taalklimaat op school, ook het lees- en taalklimaat van de leerlingen thuis in kaart: hoeveel boeken zijn er in huis, en wat zeggen de ouders van leerlingen over hun eigen leesmotivatie en leesfrequentie? De onderzoekers bevroegen ook de ouders over de mate van voorschoolse geletterdheid van hun kinderen in het eerste leerjaar. “Vlaanderen heeft in vergelijking met de andere landen een erg klein percentage kinderen die volgens hun ouders heel goed voorschools geletterd waren bij aanvang van het eerste leerjaar.” **61% van de ouders** geeft aan dat **hun kind ‘niet goed’ voorschools geletterd was bij aanvang van het eerste leerjaar**.

In vergelijking met andere landen lijken Vlaamse ouders **minder taalstimulerende activiteiten** te doen met hun jonge kinderen. 9% geeft aan (bijna) nooit boeken te hebben gelezen met hun kind voor de start van het eerste leerjaar. Toch pleiten de onderzoekers uitdrukkelijk voor het belang van vroeg beginnen. Een programma als Boekstart kan daar een belangrijke rol bij spelen.

“Wanneer ouders zeggen dat ze voordat hun kind naar het eerste leerjaar ging meer activiteiten deden die de geletterdheid kunnen stimuleren, zien we dat hun kinderen 4 jaar later inderdaad beter zijn geworden in begrijpend lezen.” ([Denies et al., 2021](#)). Er is dus een aantoonbare link tussen vroeg beginnen met boeken ontdekken en voorlezen, en de taalontwikkeling van kinderen.

Een huis vol **boeken** hangt nog steeds samen met een beter **leesbegrip**. PIRLS wijst uit dat thuis amper boeken hebben een sterke voorspeller blijft van een minder goed leesbegrip. Het aanbod aan kinderboeken thuis is beperkt: bij 14% zijn er hooguit 10 boeken beschikbaar, slechts 1 op de 3 kan thuis kiezen uit een boekencollectie van meer dan 50 titels. Een uitgebreide boekencollectie thuis is echter niet voor iedereen een evident gegeven.

Daarom is een van de belangrijkste principes van het Boekstart-programma om gratis boeken uit te delen, die in de gezinnen mogen blijven.

De bredere maatschappelijke rol van de openbare bibliotheek

“Er is een veel groter besef dat voorlezen niet alleen gaat over het lezen, maar ook over een boekje leren kennen en dat kinderen daarmee mogen spelen en ontdekken. Het feit dat voorlezen een intiem, gezellig moment is, klinkt nu evident, maar dat was 20 jaar geleden nieuw voor ouders, en zelfs voor ons.” – (Annemie Minnebo – bibliotheekmedewerker)

Boekstart zorgt niet alleen voor boekenpakketten voor elk gezin, zodat er een eerste aanzet in huis is, maar zorgt er verder ook voor dat ouders worden ingelicht over de rol en werking van de bibliotheek. Die rol en werking is de voorbije decennia ook verbreed. De openbare bibliotheek is niet puur een plek waar boeken verzameld en uitgeleend worden. De Nationale Bibliotheek van Nederland kwam op basis van literatuuronderzoek en kwalitatieve studies tot 5 aan elkaar verbonden [domeinen waar bibliotheken impact op kunnen hebben](#). Ze situeren zich zowel op individueel als op maatschappelijk niveau: op cultureel, educatief, economisch, sociaal en affectief vlak.

De openbare bibliotheek is er ook niet alleen voor wie al kan lezen. IFLA, de International Federation of Library Associations and Institutions, stipuleerde in 2003 de rol die bibliotheken opnemen voor gezinnen: *“Library services have never been as important for children and their families all over the world as they are today. Access to the knowledge and the multicultural riches of the world, as well as lifelong learning and literacy skills have become the priority of our society. A quality children’s library equips children with lifelong learning and literacy skills, enabling them to participate and contribute to the community.”* ([IFLA, 2003](#))

De voorschoolse leeftijd kwam de voorbije jaren meer in het vizier van bibliotheken die hun maatschappelijke relevantie willen onderstrepen. Dat toont de groei van het aantal Boekstart-gemeenten aan. Boekstart wil sinds de start als *family literacy*-programma de rol van openbare bibliotheken beklemtonen. Exacte cijfers over het bibliotheekbezoek van baby’s en peuters zijn er niet. De [Vrijetijdsmonitor](#) (2023) toont wel dat bibliotheken een divers doelgroepenbeleid hanteren, de [ParticipatieSurvey](#) (2022) ziet dat het bibliotheekbezoek de voorbije jaren stabiel bleef, maar dat de frequentie daalde (vooral het maandelijks bezoek).

2.2 Voor wie: doelgroep

Iedereen Leest richt zich met het Boekstart-programma op verschillende doelgroepen: gezinnen met jonge kinderen (baby’s en peuters) en professionals en vrijwilligers in het consultatiebureau, de kinderopvang en de bibliotheek.

Gezinnen met jonge kinderen

Alle gezinnen met een baby of peuter die in een Boekstart-gemeente wonen, krijgen op 2 momenten tijdens de voorschoolse leeftijd een Boekstart-pakket via Kind en Gezin of de bibliotheek.

Op dit moment nemen er 284 van de 304 Vlaamse en Brusselse gemeentes deel aan het Boekstart-programma. Dat wil zeggen dat 93% van de gemeentes Boekstart-pakketten uitdeelt.

Het babypakket wordt uitgedeeld bij het consult van 6 maanden bij Kind en Gezin. In de laagdrempelige consultatiebureaus van Kind en Gezin komt 93,5% van de ouders minstens 1 keer op consult tijdens het eerste levensjaar van hun kind (cijfer van geboortes in 2022 voor de opvolging van hun baby's en peuters). De bereikte ouders weerspiegelen de diversiteit binnen de brede samenleving, bijvoorbeeld op het vlak van sociaal-economische positie, etnisch-culturele achtergrond, talen en gezinssamenstelling. Dat maakt dat Boekstart ook meteen een brede en diverse groep ouders bereikt. Exacte cijfers over het bereik van de uitgedeelde babypakketten zijn niet voorhanden. Uitgaande van de erg hoge responsgraad van mensen die op consult gaan bij Kind en Gezin, veronderstellen we dat we 90% van de baby's in Boekstart-gemeentes bereiken met het babypakket. Verder vragen we bibliotheken jaarlijks om ons een indicatie te geven van hoeveel peuterpakketten er werden opgehaald in de bibliotheek. Daaruit blijkt dat we 41% van de peuters in Boekstart-gemeentes bereiken.

Onze peuter van 1 is al helemaal gek van boekjes en vandaag zijn we jullie boekenpakket in de bibliotheek gaan ophalen. Ik vind jullie initiatief fantastisch. Onze kids zijn 9, 7 en 1 en we lezen nog (bijna) dagelijks voor en zijn ook volledig overtuigd van alle voordelen, en niet het minst van de qualitytime. Het infoboekje is geweldig goed geschreven en mooi vormgegeven, en ik ben het helemaal eens met jullie boodschap. Ik onthoud nog een paar goeie tips ook. Bedankt voor de prachtige boekjes!

Tars Van Hoof, papa van 3

Om zoveel mogelijk ouders te bereiken, voorziet Boekstart vertalingen van de Boekstart-boodschap in de meestvoorkomende talen, zodat ook ouders met minder notie van het Nederlands begrijpen waar Boekstart om gaat. De peuterverhalen die in de peutertas zitten, worden ook altijd vertaald in de Vlaamse Gebarentaal. Die materialen maken we actief bekend bij de betrokken professionals en vrijwilligers.

Vrijwilligers in consultatiebureaus

Meestal delen de vrijwilligers in de consultatiebureaus de boekenpakketten uit, voor of nadat ouders met hun kind naar de arts of verpleegkundige zijn gegaan. Zij zijn de ambassadeurs van Boekstart, zij zijn voor vele ouders de eerste personen die hen aanspreken over Boekstart, over het waarom én het belang ervan.

Een belangrijk aandachtspunt en tegelijk ook een grote uitdaging voor Boekstart is om de vrijwilligers in de consultatiebureaus juist te informeren via hun verantwoordelijken. Hoe beter de vrijwilligers Boekstart duiden bij ouders, hoe meer kans dat ouders aan de slag gaan met de boekjes uit het pakket én bovendien hun weg vinden naar de bibliotheken.

Bibliotheekmedewerkers

Ook bibliotheekmedewerkers zijn belangrijke ambassadeurs van Boekstart. Iedereen Leest ziet hen niet alleen als doelgroep, maar als volwaardige partner in het programma. Zij delen de peuterpakketten uit en proberen van dat moment gebruik te maken om ouders rond te leiden in de bibliotheek, de collectie voor de allerjongsten te laten zien en ten slotte de kinderen gratis lid te maken van de bibliotheek. Door verwelkomend te zijn en te laten zien dat de bibliotheek een laagdrempelige plek is voor gezinnen met jonge kinderen, kunnen ouders makkelijker de weg vinden naar de bibliotheek.

Daarnaast stimuleren we Boekstart-bibliotheken om Boekstart zichtbaar te maken in de inrichting van de bibliotheek, maar ook in de programmatie, door bijvoorbeeld op regelmatige basis voorleesmomenten voor de allerjongsten te organiseren. We merken dat heel wat bibliotheken in Boekstart-gemeenten ook echt stappen zetten naar een meer kind- en familievriendelijke plek, een uitgebreider aanbod voor baby's en peuters, activiteiten ... We zien dat bibliotheken meer activiteiten organiseren voor die leeftijdsgroep in de deelname aan de Boekstart-dag en in geregistreeerde activiteiten in de databank van UiTinVlaanderen.

Kinderbegeleiders

Als laatste richt Boekstart zich ook tot kinderbegeleiders in de voorschoolse kinderopvang. We voorzien niet alleen specifieke materialen en boekentips, maar ook concrete opleidingen om voorlezen in de kinderopvang meer in te bedden en kinderbegeleiders bij te scholen over de verschillende voorleesfasen bij baby's en peuters en hoe ze daarop kunnen inspelen. Daarnaast stimuleren we bibliotheken om hun lokale kinderopvang aan te spreken en aan te sturen op samenwerkingen door onder andere boekenpakketten voor de kinderopvang te voorzien die op geregelde tijdstippen gewisseld worden.

2.3 Wat wil je bereiken: doelen

- Boekstart wil alle kinderen die in Vlaanderen worden geboren al snel na hun geboorte in aanraking brengen met boeken en voorlezen. De structurele samenwerking met Kind en Gezin en de laagdrempeligheid van de consultatiebureaus zorgt ervoor dat Boekstart een hoog percentage aan gezinnen bereikt, ook maatschappelijk kwetsbaardere gezinnen en kinderen.
- Boekstart sensibiliseert ouders, professionals en vrijwilligers over het belang van (voor)leesplezier, een betere leesmotivatie en leesvaardigheid die de betrokkenheid van opgroeiende kinderen bij lezen verhoogt. Het is op jonge leeftijd dat de kiem voor levenslang lezen gelegd wordt. Die boodschap moeten we blijven herhalen. Ook de boekgewenning die we op vroege leeftijd beogen, draagt bij aan de kiem voor levenslang lezen.
- Boekstart wil het voorlezen aan baby's en peuters zelf stimuleren, zowel in gezinnen als in andere contexten (kinderopvang, bibliotheek ...). Daarbij reiken we evidencebased methodieken zoals interactief voorlezen aan.

- Boekstart wil ouders laten zien dat voorlezen niet alleen goed is voor de taalontwikkeling, maar ook zorgt voor een waardevol ouder-kindmoment. Baby's houden van het geluid van de stem van hun ouders. Een voorleesmoment is (meestal) een gezellig een-op-eenmoment waar kinderen enorm van genieten, waar ze rustig van worden en waarin ze zich gekoesterd voelen.
- Boekstart wil een kwalitatief leesaanbod voor baby's en peuters stimuleren en ontsluiten. Er is structureel contact met Vlaamse uitgevers om te investeren in het aanbod voor de allerjongsten. Sinds de start van Boekstart zijn er zo'n 950.000 boeken verdeeld via het Boekstart-programma. Iedereen Leest ontsluit het aanbod via boekentips en webinars, en zorgt voor aangepaste vormen (bijvoorbeeld verhalen in gebarentaal) zodat het leesaanbod inclusief is.
- Boekstart wil de maatschappelijke waarde van de bib versterken. Een programma als Boekstart kan ertoe bijdragen dat de bib wordt gepercipieerd als een toegankelijke plek voor iedereen én een plek waar ook gezinnen met jonge kinderen welkom zijn. Door gezinnen al heel vroeg expliciet uit te nodigen in de bibliotheek, komen ze ook in aanraking met andere diensten van de bibliotheek.
- Boekstart wil, als eerste schakel in de doorgaande leeslijn, op lokaal en Vlaams niveau een beleidsdomeinoverschrijdend leesbevorderingsnetwerk uitbouwen, als hoeksteen van een effectief Vlaams leesbevorderingsbeleid. Op internationaal niveau deelt het praktijkervaringen met soortgelijke *early years book gifting programmes*.

2.4 Uitgangspunten van je praktijk

Proportioneel universalisme

Boekstart wil er voor iedereen zijn, maar met extra inspanningen voor bepaalde doelgroepen. Het programma steunt daarom op de principes van proportioneel universalisme. De universele aanpak zit in het meegeven van de pakketten en de uitnodigingen aan alle ouders die in een Boekstart-gemeente wonen. Via de consultatiebureaus hoopt Boekstart effectief alle lagen van de bevolking te bereiken. De proportionele aanpak zit in extra inzet en acties vanuit de bibliotheken en hun partners om moeilijker te bereiken gezinnen in contact te brengen met Boekstart en hen te informeren over het belang om al vroeg talig in interactie te gaan met hun jonge kinderen. Ook bij de keuze van de boeken in de pakketten houden we rekening met de laagdrempeligheid en toegankelijkheid van de ingediende boeken.

“Gezinnen met een klein netwerk hebben vaak minder mensen om op terug te vallen of aan wie ze advies kunnen vragen. Tijdens mijn gesprekken merk ik hoe betrokken veel ouders zijn; ze luisteren aandachtig wanneer we praten over ontwikkeling, taal en schermgebruik. Boekstart is een prachtig middel om zulke gesprekken over opvoeding, taal en verbondenheid op gang te brengen.” (Bettoul Benassou – gezinsondersteuner bij Kind en Gezin Antwerpen)

Boekstart maakt ook deel uit van de klankbordgroep 'Cultuur voor de allerjongsten' en denkt daarbij met andere partners uit het culturele veld na over hoe we cultuur voor baby's en peuters nog toegankelijker kunnen maken. [Juist omdat iedereen recht heeft op cultuur, ook de allerjongste kinderen.](#)

Differentiatie

Boekstart Vlaanderen volgt de principes van differentiatie: het houdt rekening met de leeftijd van de kinderen (onder andere bij de samenstelling van de pakketten) en met de diverse gezinscontexten. De Boekstart-boodschap vertalen we in de meestvoorkomende talen voor ouders met minder kennis van het Nederlands en de Boekstart-peuterverhalen vertalen we altijd in Vlaamse Gebarentaal.

Interactief voorlezen

Een ander uitgangspunt van Boekstart Vlaanderen is de sterke focus op het gezamenlijke voorleesmoment. 'Interactief voorlezen' is een empirisch wetenschappelijk bestudeerde interventie, zo haalt Meijer (2025) aan: "Het is een manier van voorlezen die ouders en professionals die met jonge kinderen werken wordt aanbevolen en aangeleerd. Met argumenten als 'in vergelijking met gewoon voorlezen heeft interactief voorlezen een groter effect op de woordenschat van kinderen', worden dan factoren vooropgesteld die aan later lees- en schoolsucces bijdragen."

Die principes weerspiegelen de kenmerken van *family literacy programmes* die in meta-analyses tot positieve uitkomsten bijdragen. Van Steensel (2025) vond de volgende weerkerende kenmerken bij verschillende onderzochte interventies:

- een sterke focus op samen lezen (in diverse vormen, ook een voorleesmoment)
- het belang van een gerichte doelgroepenbenadering (vooral gezinnen met een lage sociaal-economische status hebben meer baat bij de effecten van dergelijke programma's)
- aandacht voor de diverse gezinscontext (programma's houden meer en meer rekening met diversiteit in verschillende vormen zoals cultuur en meertaligheid).

Boekstart tot bij een grote groep gezinnen brengen is maar mogelijk door de inzet van een lokaal netwerk van actoren én de ondersteuning van die lokale actoren door Iedereen Leest.

Brede ondersteuning door Iedereen Leest

In de praktijk neemt Iedereen Leest een coördinerende en faciliterende rol op. Iedereen Leest contacteert gemeentes om in te stappen in het programma, stelt de boekenpakketten samen en werkt een strategie uit om Boekstart op grote schaal uit te rollen. Voor de uitwerking van Boekstart rekent Iedereen Leest op een netwerk van lokale partners en organisaties zoals de bibliotheek, de vrijwilligers in de consultatiebureaus van Kind en Gezin, de Huizen van het Kind, kinderopvanginitiatieven, maar ook organisaties die extra inzetten op het bereiken van maatschappelijk kwetsbare gezinnen met jonge kinderen.

De lokale coördinatie van Boekstart is cruciaal om de vooropgestelde doelen daadwerkelijk te bereiken. Een van de belangrijkste speerpunten én uitdagingen van Boekstart is lokale partners correct informeren om ervoor te zorgen dat zij op hun beurt aan ouders van jonge kinderen kunnen uitleggen dat Boekstart over meer gaat dan het gratis uitdelen van boekenpakketten. Dat ze weten waarom het de moeite loont om al vroeg te beginnen met boekjes ontdekken met je baby en peuter, en dat dat goed is voor de taalontwikkeling en de woordenschat van kinderen. Jonge ouders hebben oren naar zo'n boodschap en zijn zo extra gemotiveerd om met de boekjes thuis aan de slag te gaan.

Een sterk lokaal netwerk

Hoe beter Boekstart-ambassadeurs, zoals vrijwilligers in consultatiebureaus en medewerkers van de bibliotheek, de Boekstart-boodschap zelf begrijpen en uitdragen, hoe beter het Boekstart-programma op lokaal niveau werkt: de responscijfers (het aantal opgehaalde peuterpakketten in de bibliotheek) liggen hoger en de activiteiten die de bibliotheek organiseert voor de allerjongsten, worden goed bijgewoond. Ouders vinden dus vlotter hun weg naar de bibliotheek. Niet alleen om hun tweede Boekstart-pakket op te halen, maar ook om hun kind gratis lid te maken en zo op een duurzame manier boeken in een gezin te introduceren.

Een goede samenwerking en vlotte communicatie tussen de bibliotheek en het consultatiebureau is *essentieel*. Door het grote verloop bij de vrijwilligers in consultatiebureaus merken we dat het noodzakelijk is om de informatie over Boekstart en het uitdelen van het pakket op te frissen.

“Bibliotheken kijken nu anders naar hun rol in de gemeente. Toen we begonnen met Boekstart vonden veel bibliotheken het vreemd om te gaan samenwerken met de dienst Welzijn of consultatiebureaus. Nu zijn dat vanzelfsprekende partners geworden, omdat ze zorgen voor een laagdrempelige toegang tot gezinnen.” (Els Michielsen – Boekstart-coördinator)

Iedereen Leest brengt de principes van het Boekstart-programma op lokaal niveau regelmatig onder de aandacht, door bijvoorbeeld aan te sporen tot jaarlijkse Boekstart-vergaderingen tussen lokale partners, of bibliotheken te stimuleren om nieuwe lokale partners te vinden en actief naar buiten te treden als verwelkomende plek voor jonge gezinnen. Die boodschappen geven we mee in de Boekstart-nieuwsbrief, maar ook via de website ‘Boekstart Pro’, gericht op professionals. Ook initiatieven als de jaarlijkse Boekstart-dag en de ‘verkiezing van het Boekstart-babyboekje van het jaar’ zijn dankbare kapstokken om zowel lokaal als bovenlokaal de zichtbaarheid van Boekstart te verhogen. Om bibliotheken, vrijwilligers en kinderopvang-initiatieven te ondersteunen, organiseert Iedereen Leest opleidingen, infosessies en individuele contactmomenten. Voor meer informatie, zie punt 2.6.

“Dankzij Boekstart komen jonge gezinnen die anders nooit naar de bib zouden gaan nu wél langs. In het begin nemen ze soms nog geen boeken mee, maar na uitleg over het belang van voorlezen doen ze dat later wel. Daarnaast is de samenwerking tussen de bib en de Huizen van het Kind en kinderdagverblijven sterk gegroeid: voordien hadden we nooit gedacht om in gesprek te gaan met consultatiebureaus.” (Jaan Tuymans – bibliotheekmedewerker Mechelen)

2.5 Opbouw van je praktijk

Het Boekstart-programma richt zich op ouders met kinderen in de voorschoolse leeftijd van 0 tot 2,5 jaar. Er zijn 2 belangrijke contactmomenten.

Eerste contactmoment: 6 maanden-consult Kind en Gezin

Ouders die met hun 6 maanden oude baby een bezoek aan het consultatiebureau brengen, krijgen een **babypakket** mee naar huis. Dat pakket bestaat uit een knisper- of voelboek, een groeimeter die de verschillende voorleesfases toelicht en een brochure met informatie over voorlezen en vroeg beginnen. Medewerkers en vrijwilligers – gesterkt in hun expertise door vormingen van Iedereen Leest (zie 4.1) – geven mondelinge toelichting bij de overhandiging van het babypakket en informeren ouders ook al over de bibliotheek.

Tweede contactmoment: 15 maanden-consult Kind en Gezin

Als hun kind 15 maanden oud is, krijgen ouders van de vrijwilligers van Kind en Gezin een uitnodiging van de lokale bibliotheek om daar het **peuterpakket** op te halen. Het peuterpakket is een Boekstart-draagtas met 2 kartonboeken en extra info over taalontwikkeling bij peuters. Ouders kiezen of ze dat pakket ophalen bij hun bibliotheek.

De Boekstart-bibliotheek neemt doorgaans extra initiatieven om haar werking en dienstverlening kenbaar te maken bij ouders met jonge kinderen en hen toe te leiden naar de bibliotheek zelf. Naast de uitnodiging, beslissen heel wat Boekstart-gemeentes om rond de leeftijd van 18 maanden of 2 jaar een herinneringskaartje per post aan de gezinnen te bezorgen, om hen eraan te helpen herinneren dat er een peuterpakket klaarligt in de bib. Want in de stapel aan uitnodigingen die ouders met jonge kinderen krijgen, raakt een uitnodiging al eens verloren.

Naast de 2 belangrijke Boekstart-contactmomenten, stimuleert Iedereen Leest bibliotheken om **bijkomende initiatieven** te nemen om ouders uit te nodigen in de bibliotheek, zoals voorleesmomenten voor baby's en peuters. Op die manier kunnen ouders ook heel concreet zien hoe ze op jonge leeftijd al met boeken, versjes en liedjes aan de slag kunnen gaan en hoe boeken een middel zijn om talig in interactie te gaan met hun kinderen.

Met de introductie van de **Boekstart-dag** in 2019, riep Iedereen Leest een dag in het leven waarop de bibliotheken hun deuren speciaal openzetten voor de allerjongsten. De Boekstart-dag valt stevast op zaterdag tijdens de Week van de Opvoeding, om zo optimaal te linken naar andere activiteiten van partners in gezinsondersteuning. De meeste Boekstart-bibliotheken organiseren die dag voorleesmomenten voor de allerjongsten, maar maken ook ruimte voor bijkomende activiteiten voor ouders met jonge kinderen. Vaak zijn de andere lokale partners in gezinsondersteuning (het Huis van het Kind, de Gezinsbond ...) die dag ook aanwezig in de bibliotheek. Het is een kans om het netwerk rond Boekstart in de kijker te zetten. Bibliotheken registreren hun activiteiten voor Boekstart-dag. Intussen zijn er meer dan 100 Boekstart-gemeentes die op Boekstart-dag specifieke activiteiten organiseren voor baby's en peuters, en dat aantal blijft jaarlijks stijgen.

“Bij onze eerste Boekstart-dag stonden de ouders zelfs aan te schuiven. Dat bevestigt waarom wij dit doen: er is een enorme nood aan plekken in de stad waar ouders met jonge kinderen welkom zijn.” (Alexandra Claus – bibmedewerker Aalst)

“Zodra we iets organiseren voor baby’s, peuters of kleuters zit het meteen vol. Het is ook een weerspiegeling van de bredere mindset in de maatschappij: ouders zijn vandaag echt op zoek naar dingen om samen te doen met hun kind. We koppelen altijd de collectie aan de activiteit, zodat ouders kennismaken met boeken, taal en verhalen.” (Lotte Van de Werf – bibmedewerker Antwerpen)

Boekstart is ook actief in alle gemeenten van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, maar kunnen we in die gemeenten niet uitrollen zoals in Vlaanderen: de Nederlandstalige consultatiebureaus hebben hier niet hetzelfde brede bereik als in Vlaanderen. De babypakketten en uitnodigingen om het peuterpakket in de bib op te halen worden wel in de consultatiebureaus meegegeven, maar om het bereik te verhogen werken de bibliotheken aanvullend nauw samen met de Nederlandstalige kinderopvanginitiatieven in hun gemeente.

Derde contactmoment: Boekstart voor kleuters

Om de brug te maken tussen de voorschoolse leeftijd en de start in het kleuteronderwijs experimenteert Iedereen Leest sinds 2022 met een derde luik **‘Boekstart voor kleuters’ in de vorm van een tweejarig proefproject**. In dat derde luik gaat de bibliotheek een partnerschap aan met de kleuterklassen in de gemeente. Een derde Boekstart-pakket wordt meegegeven aan de gezinnen, in samenwerking met de school. Het boek dat de ouders ontvangen, leest de juf of meester ook in de klas voor. Een kleine groep Boekstart-bibliotheken nam hieraan deel. Intussen kregen de pilootbibliotheken ook de kans om het project met eigen mede-investering voort te zetten in het schooljaar 2024-2025 en zullen we het project in 2025-2026 ook openzetten voor andere Boekstart-bibliotheken. Iedereen Leest hoopt ‘Boekstart voor kleuters’ in de toekomst verder te verankeren in de Boekstart-werking.

2.6 Inhoud van het aanbod: concrete werkwijze, materialen en links

- **Websites** www.boekstart.be en www.pro.boekstart.be

De website Boekstart.be werd in 2025 opgesplitst in 2 verschillende websites. Met de keuze voor 2 websites, kunnen we gericht inspelen op de informatienoden van ouders en gezinnen enerzijds en op ondersteuning aan professionals anderzijds. De website www.boekstart.be kan efficiënt inspelen op informatienoden uit de sector en is ook voor het brede publiek toegankelijk. Ouders krijgen er informatie over het Boekstart-programma en over voorlezen in de eerste kinderjaren met voorlees- en boekentips. De boekentips worden tweemaandelijks bijgevuld met 8 nieuwe boekentips.

Op de pro-website vinden professionals niet alleen het aanbod Boekstart-promo-materialen, maar ook informatiefiches over wat van wie verwacht wordt binnen het Boekstart-programma (taken van de vrijwilliger, van de arts, van de verpleegkundige). Verder is er veel promotioneel en informatief [filmmateriaal](#) over hoe je kunt voorlezen aan baby's en peuters, en bieden we recente praktijkvoorbeelden van andere bibliotheken aan zodat Boekstart-medewerkers inspiratie kunnen putten uit andere Boekstart-werkingen.

Ouders die informatie opzoeken over Boekstart, leiden we via onze communicatie-materialen naar Boekstart.be. Bibliotheekmedewerkers leiden we naar de website voor professionals, hoofdzakelijk via de nieuwsbrief of via onze specifieke e-mailcommunicatie naar bibliotheekmedewerkers. Beide websites zijn wel openbaar toegankelijk voor iedereen en werken zonder inlogprofiel.

- **Boekstart-nieuwsbrief voor bibliotheken**

Tweemaandelijks krijgen Boekstart-bibliotheken [een nieuwsbrief](#) met het laatste Boekstart-nieuws, met tips om hun Boekstart-werking te optimaliseren, met inspiratie voor activiteiten om nog meer ouders met jonge kinderen in de bibliotheek welkom te heten en met praktijkvoorbeelden van andere Boekstart-gemeenten. Daarnaast krijgen ook nieuwe titels in het boekenaanbod voor de allerjongsten een plaats.

- **Boekstart-nieuwsbrief voor kinderopvang**

Sinds 2019 gaat er 2 keer per jaar [een specifieke nieuwsbrief naar de kinderopvang](#) om ook hen op de hoogte te brengen van leesbevorderingsactiviteiten voor de allerjongsten en hen te wijzen op de mogelijkheden en voordelen van een samenwerking met hun lokale Boekstart-bibliotheek.

- **Boekstart-nieuwsbrief voor ouders**

Sinds 2023 kunnen ook ouders zich aanmelden voor een [specifieke Boekstart-nieuwsbrief](#) die in het leven werd geroepen naar aanleiding van de 'verkiezing van het Boekstart-babyboekje van het jaar'.

- **Iedereen Leest Academie**

Op de [Iedereen Leest Academie](#) (een online leerplatform voor professionals uit het onderwijs, de bibliotheek of de kinderopvang) zijn er verschillende gratis online leertrajecten die inspelen op de verwante thematieken van Boekstart. Voor bibliotheekprofessionals is er bijvoorbeeld het leertraject 'Maak je bib babyproof', voor kinderopvang 'De voorleesfasen van baby's en peuters' en 'Een gevarieerd boekenaanbod voor baby's en peuters' (ook bibliotheekprofessionals kunnen die trajecten volgen). De jaarlijkse webinar over het recente boekenaanbod voor baby's en peuters is ook gratis beschikbaar via de Iedereen Leest Academie.

De Academie is voor iedereen toegankelijk die interesse heeft om meer te leren over leesbevordering. Er wordt wel gevraagd om een profiel aan te maken. Alle online opleidingen zijn gratis en in eigen tempo te volgen.

- **Boekstart-dag-inspiratiegids**

Via de Boekstart-dag-inspiratiegids leren bibliotheken hoe ze kleine of grotere activiteiten kunnen organiseren, welke organisaties een aanbod hebben voor de allerjongsten, hoe ze hun bibliotheek kunnen klaarmaken voor een Boekstart-dag en de bib babyproof en verwelkomend kunnen maken. Iedereen Leest verzorgt bovenlokale communicatie en media-aandacht naar aanleiding van de Boekstart-dag.

De Boekstart-dag-inspiratiegids is voor iedereen toegankelijk en te consulteren via de Boekstart-website voor professionals.

- **Communicatieactie 'Boekstart-babyboekje van het jaar'**

In samenwerking met Stichting Lezen Nederland organiseert Iedereen Leest tweejaarlijks de verkiezing 'Boekstart-babyboekje van het jaar'. Dat helpt om een kwalitatief boekenaanbod voor baby's uit te lichten (er wordt met een shortlist gewerkt waarop mensen kunnen stemmen). Iedereen Leest engageert een BV om de verkiezing meer naamsbekendheid te geven. Het kiest daarbij voor authenticiteit, met een BV-ambassadeur die boeken een warm hart toedraagt en deel uitmaakt van een gezin met jonge kinderen. Iedereen Leest stimuleert bibliotheken om de filmpjes bij de actie ook mee te nemen in hun communicatie.

Met deze campagne communiceert Boekstart specifiek rechtstreeks naar ouders. Boekstart-bibliotheken ondersteunen de campagne uiteraard breed.

- Boekstart is geen losstaand programma in de werking van Iedereen Leest. Zo staan de boekentips van Boekstart ook op **Boekenzoeker**, een online tool voor kinderen (en hun ouders) om een boek te vinden dat bij hen past. **Voorleesweek**, de jaarlijkse campagne die (het belang van) voorlezen in de kijker zet, vormt een gelegenheid om ook voorlezen aan baby's en peuters in de kijker te zetten. De campagnesite verzamelt dan ook voorleesboekentips voor de allerjongsten. Boekstart haakt daarnaast aan op **beurzen** zoals Boektopia om bezoekers te informeren over het programma en het belang van voorlezen aan baby's en peuters. De verschillende bovengenoemde websites van Iedereen Leest zijn openbaar toegankelijk.

2.7 Verwante praktijken

De eerste programma's die investeerden in voorschoolse geletterdheid – *early literacy* – ontstonden begin jaren 90. Het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten waren de pioniers, maar sinds 2000 raken steeds meer landen in Oost-Azië en Europa overtuigd van de mogelijkheden en vooral de voordelen van een vroege 'boekenstart' voor baby's en peuters. Het Boekstart-programma zoals wij dat sinds 2005 in Vlaanderen kennen, is een blauwdruk van het Britse programma waarbij ook de bibliotheken een sleutelrol spelen. Nadat Vlaanderen was gestart met het programma, volgden onder andere Nederland, Ierland, Finland Zuid-Afrika en nog heel wat andere landen.

In 2000 werd [EURead](#) opgericht, een consortium van Europese leesbevorderingsorganisaties met als doel ervaringsuitwisseling en leesbevordering over de grenzen heen. Het is dankzij EURead dat het internationale zustersnetwerk '[Global Network for Early Years Bookgifting](#)' in 2019 het licht zag. Daarmee verbinden *early literacy*-organisaties uit verschillende landen en continenten zich in een internationaal expertisenetwerk. Boekstart Vlaanderen is sinds de voorbereidende fase (zomer 2017) lid van de kerngroep van het Global Network. Samen met het Verenigd Koninkrijk, Duitsland, Nederland, Australië, Japan, Canada Zuid-Afrika en Finland zet Boekstart Vlaanderen in de kerngroep de lijnen voor het expertisenetwerk uit.

Het expertisenetwerk wil bestaande Boekstart-programma's versterken en inspireren en nieuwe organisaties een sterke start helpen maken. Verder levert het Global Network waardevolle contacten op om internationaal nauwer samen te werken met andere Boekstart-programma's en wederzijdse werkbezoeken in te plannen. Zo heeft Boekstart Vlaanderen een nauwe samenwerking met Boekstart Nederland, en mocht Vlaanderen Boekstart-organisaties uit Oostenrijk en Zuid-Korea ontvangen op werkbezoek.

Tijdens online meetings werkt het Global Network rond specifieke thema's zoals het bereik van kwetsbare gezinnen, kinderen met een visuele of auditieve beperking, meertaligheid, impactmeting ... en deelt het good practices over internationale en intercontinentale grenzen heen. In 2025 kwam het Global Network for Early Years Bookgifting voor het eerst [fysiek samen in Brussel](#).

Het Global Network telt ondertussen een 30-tal actieve leden en het aantal groeit jaarlijks aan. Landen of regio's pakken het programma op hun eigen manier aan. De belangrijkste voorwaarden om deel uit te maken van het Global Network zijn gratis boeken uitdelen die bij de gezinnen mogen blijven en inzetten op de voorschoolse leeftijd. Die voorschoolse leeftijd is in elk land verschillend.

Wereldwijd zijn volgende programma's actief.

- Azië
 - Bookstart Korea (Zuid-Korea)
 - Bookstart (Japan)
 - Bookstart (Taiwan)
 - Reading Seeds (Maleisië)
 - Iqrali (Read to Me) (Jordanië)
- Europa
 - Boekstart (Vlaanderen, België)
 - Boekstart (Nederland)
 - Bokstart (Noorwegen)
 - Bokstart (Zweden)
 - Bookbug (Schotland)
 - Bookseed (Ierland)
 - Books4Babies (Ierland)
 - Bookstart (Verenigd Koninkrijk)
 - Bookstart Euskadi (Spanje)
 - BookStart Madeira (Portugal)
 - Buchstart (Oostenrijk)
 - Buchstart (Zwitserland)
 - Knygų startas (Litouwen)
 - Lesestart (Duitsland)
 - Lukulahja lapselle (Finland)
 - Home Libraries/Librerija f'Kull Dar (Malta)
 - Nati per Leggere (Italië)
- Mała książka – wielki człowiek (Polen)
- Noord-Amerika
 - Reach out & Read (Boston, Verenigde Staten)
 - Read to Me (Nova Scotia, Canada)
 - Welcome Baby (Alberta, Canada)
- Zuid-Amerika
 - Leer en familia (Peru)
- Australië
 - Better Beginnings (Australië)
 - Raising Literacy (Australië)
- Afrika
 - Book Dash (Zuid-Afrika)

3. Onderbouwing

3.1 Theoretisch kader

Internationaal werd al veel onderzoek gevoerd naar de effectiviteit van voorlezen, van *book gifting programmes* en de rol en aard van *family literacy programmes* als een interventie met effecten op gezins- en individueel niveau. Ook over de rol van professionals zijn er theoretische kaders beschikbaar.

Effecten van voorlezen

Wells (1985) heeft uitgebreid aangetoond dat er een duidelijke correlatie bestaat tussen de frequentie van voorlezen aan jonge kinderen (peuters en kleuters) en de ontwikkeling van leesvaardigheden in de lagere school. Wells stelt onder meer dat wanneer kinderen naar verhalen luisteren nog voor ze kunnen lezen, zij voeling leren krijgen met de wijze waarop taal zich organiseert en structureert. *“The child is beginning to come to grip with the symbolic potential of language”* (Wells, 1985). Verhalen vertellen levert op die manier handvatten aan om greep te krijgen op de complexiteit van de wereld. Onderzoek van Pickett (1998) toont aan dat kinderen die al op jonge leeftijd in een letterrijke omgeving leven, significant sneller dan andere kinderen zich het formelere geletterdheidscurriculum van in het onderwijs zullen eigen maken. Raban en Coates (2004) ten slotte illustreren dat wanneer je in de speelomgeving van jonge kinderen taalelementen integreert, dat een positief effect heeft op de gesproken en geschreven taal van kinderen in de eerste jaren van het lager onderwijs. Het doet hen besluiten: *“Increasing pre-school children’s experience of literacy through the provision of resources and supporting interactions with more knowledgeable others, has an impact on later reading achievement during the early years of schooling”* (Raban & Coates, 2004).

Een recente meta-analyse van 44 studies (Mol, 2022) onderstreept het belang van voorlezen en zelf lezen voor kinderen en jongeren. Wie als kind wordt voorgelezen, heeft op jonge leeftijd een grotere kans op een rijkere receptieve woordenschat (meer woorden kennen). Voor expressieve woordenschat, ontluikende geletterdheid en fonemisch bewustzijn is de relatie met voorleeservaring minder sterk. De studie wijst bovendien opnieuw op een positieve samenhang tussen leeservaring van 6- tot 18-jarigen, lees- en taalvaardigheid én leesplezier. Ondanks de voordelen voor taal- en geletterdheid van kinderen, zijn het vooral ouders die zelf graag lezen, die ook vroeg beginnen voor te lezen aan hun baby’s en peuters.

Een studie van Egan e.a. (2022) toont aan dat vooral de eigen leesvreugde van ouders sterk samenhangt met hoe vaak ze met hun baby lezen, hoeveel boeken ze in huis hebben en hun verwachting dat hun kind later ook graag zal lezen. Daarnaast benoemen ouders vooral socio-emotionele voordelen en waardevolle een-op-eenmomenten tijdens het voorlezen, eerder dan de taal- en geletterdheidswinst waar veel onderzoek zich op richt.

Effecten van *book gifting programmes* op participerende gezinnen

De effecten van voorlezen liggen aan de basis van *book gifting programmes*. De pionier voor het Boekstart-programma was Booktrust (VK). Dat programma ontstond in 1992 en werd nationaal opgeschaald in 1998. Verschillende onderzoeken screenden dat Boekstart-model. Wade en Moore (1998) voerden een eerste evaluatie uit en stelden vast dat een vroege introductie tot boeken leidde tot een groter bewustzijn van boeken, meer inschrijvingen van ouders in de bibliotheken en een groter gebruik van boeken in de gezinscontext (Wade & Moore, 1998, aangehaald in Brooks et al., 2008).

Moore en Wade (2003) zetten verder een longitudinaal onderzoek op dat jonge kinderen van 7 maanden tot 7 jaar volgde. Kinderen die hadden deelgenomen aan Boekstart scoorden hoger op taalvaardigheden en geletterdheid op 4-jarige leeftijd. Het onderzoek zag ook dat kinderen die deelnamen aan Boekstart vaker boeken kochten en de bibliotheek bezochten dan de controlegroep (Moore & Wade, 2003, aangehaald in Egan et al., 2020). Kinderen uit de Boekstart-groep halen niet alleen significant betere resultaten voor lezen en schrijven, maar ook voor rekenen en wetenschappen.

Steendijk (2004) zag Boekstart als interventie een status krijgen van het eerste, nationale programma ter wereld waarbij boeken werden uitgedeeld aan gezinnen met baby's. In het evaluatieonderzoek stelde Steendijk een toename vast van voorlezen aan baby's, een toegenomen leesgedrag binnen het gezin, een duidelijke stijging in bibliotheekbezoek en een opmerkelijk grotere verkoop van boeken (Steendijk, 2004).

Kortom, de boodschap is duidelijk: kinderen die van jongs af aan opgroeien in een omgeving waarin het samen lezen en voorlezen een prominente plek bekleedt, starten met een duidelijke voorsprong op school. Het betekent voor heel wat onderzoekers het signaal om op zoek te gaan naar methodes die ouders ondersteunen om de ontluikende geletterdheid van kinderen te stimuleren (Neuman, 1999; Wood, 2002).

Verschillende wetenschappelijke studies naar acties die tot doel hebben baby's en jonge kinderen vertrouwd te maken met boeken, geven een positief langetermijneffect aan op de ontwikkeling van kinderen (Hall, 2001; Hardma & Jones, 1999; Moore & Wade, 2003). De algemene teneur van dit onderzoek is dat niet alleen de leesvaardigheden en de sociale vaardigheden van kinderen significant verbeteren, maar dat de taalontwikkeling in al haar aspecten een opmerkelijke verbetering kent.

In het onderzoek van Neumann (1999) naar de effecten van een interventieprogramma op de ontwikkeling van de ontluikende geletterdheid bij 3- en 4-jarigen uit economisch achtergestelde buurten komt dat duidelijk naar voren. Een andere meta-analyse (Brooks et al, 2008) stelde nog vast dat de Britse Bookstart-programma's bijdroegen tot geletterdheid, ook op het vlak van cijfergeletterdheid.

De doorontwikkeling van het Bookstart-model naar *book gifting programmes* in andere landen (onder andere Verenigde Staten, Canada, Australië, Nieuw-Zeeland, Europese landen), leidde tot verschillende studies naar die programma's. Mede onder impuls en financiering van de Nederlandse Stichting Lezen, die BoekStart in Nederland coördineert, voerden Nederlandse en andere universiteiten (langetermijn)effectstudies en meta-analyses uit:

- Van den Berg en Bus (2015) onderzochten de effecten van BoekStart op taalontwikkeling, maar ook of het programma leidt tot het stimuleren van voorlezen. "Ouders die onder invloed van BoekStart vaker voorlezen als de baby 8 maanden oud is, hebben kinderen die hoger scoren op taal. Al na 15 maanden zijn de effecten van meer voorlezen meetbaar. Op de langere termijn (na 22 maanden) worden effecten van een vroege start sterker." Vooral baby's die een moeilijker gedrag vertonen, bleken het meeste baat te hebben bij de voorleesmomenten. "Onder invloed van BoekStart zijn ouders minder geneigd voorlezen uit te stellen en lezen ze al voor als de baby 8 maanden oud is" (Van den Berg en Bus, 2015).
- De Bondt, Willenberg en Bus (2020, p. 349) stellen in hun **meta-analyse** van 44 effectstudies over 3 *book gifting programmes* (waaronder BoekStart) vast dat de programma's een positieve impact hebben op de leesomgeving van kinderen in het gezin (onder andere voorlezen). Dat draagt op zijn beurt bij aan een grotere interesse in lezen en hogere scores op geletterdheidsvaardigheden (taal en lezen) voor en tijdens de eerste schooljaren. De effecten waren 'substantieel hoger' voor het programma Reach Out and Read dan voor Imagination Library en BoekStart.
- De ouders uit het onderzoek van Van den Berg en Bus (2015), werden in een vervolgonderzoek opnieuw benaderd om zicht te krijgen op de effecten op taalontwikkeling en voorleesroutines op lange termijn (Bus & de Bondt, 2022; de Bondt & Bus, 2022). Boekstart blijkt niet bij alle kinderen (tot 6 jaar), maar wel bij een specifiek groep kinderen een impact te hebben op taal- en geletterdheidsvaardigheden. BoekStart-kinderen met een 'moeilijker' gedrag scoorden beter op hun taaltoets dan kinderen die niet in aanraking waren gekomen met het programma. De onderzoekers vonden geen evidentie voor ruimere effecten zoals wiskunde.
- In een overzichtsrapport over Boekstart en andere programma's rapporteren Bus en de Bondt (2022) dat vooral de voorleesfrequentie in de thuisomgeving steeg, en dat die programma's de meeste effecten noteerden bij kortgeschoolde ouders.

De gemiddelde effecten op de leesinteresse en de taal- en leesvaardigheden van kinderen waren telkens positief, waarbij het sterkste effect merkbaar was op de leesinteresse van kinderen.

De impact van Boekstart bij en volgens professionals

Het eerder aangehaalde Bookstart-onderzoek van Moore en Wade (2003) zag niet alleen effecten bij participerende gezinnen, ook bij de betrokken professionals van zorginstellingen en bibliotheken was er een meetbaar effect. Zij stonden niet alleen positief tegenover het programma, maar merkten ook zelf de effecten die het programma bereikte bij jonge kinderen en bij de gezinnen, zoals een positieve attitude naar boeken en (voor)lezen (Moore & Wade, aangehaald in Egan et al, 2020). Daarbij werd wel nog aangestipt dat de noden van gezinnen van wie de thuistaal niet het Engels is, anders kan liggen. Dat bevestigt de nood aan differentiatie en doelgroepgerichte benadering, aspecten waar Boekstart Vlaanderen rekening mee houdt (zie punt 2.4).

Zoals in 2.1 aangehaald, veranderde de maatschappelijke rol van bibliotheken de voorbije decennia en zijn ze meer en meer ook plekken geworden voor gezinnen met jonge kinderen. Rankin en Brock (2015) brachten in hun *Library Services from Birth to Five: Delivering the best start* verschillende aspecten samen van hoe bibliotheken die rol kunnen vervullen, gebaseerd op onderzoek. Daarbij screenen ze ook de rol van de bibliotheekprofessional en de vaardigheden die vereist zijn, zoals communicatie, netwerken, planmatig werken en monitoring. Die aspecten bekijken we in detail in onderdeel 4.1.

3.2 Argumenten op basis van onderzoek

Geïnspireerd door Bookstart en de resultaten uit de onderzoeken naar het programma, werden wereldwijd in verschillende andere landen *book gifting programmes* voor baby's en peuters opgestart. Die vertrokken van het principe van gratis boeken binnenbrengen in gezinnen met jonge kinderen (en informatie over vroeg beginnen met voorlezen) tijdens de voorschoolse leeftijd (die in alle regio's en landen op een ander moment valt). Zo zag ook de Vlaamse variant, Boekbaby's, in het najaar van 2005 het licht.

Boekbaby's startte als proefproject in 10 Vlaamse steden en gemeenten, waarbij in samenwerking met de plaatselijke openbare bibliotheken bij 82 ouders met baby's een 'plezier beleven aan boeken'-programma is begonnen. De ouders kregen op bepaalde tijdstippen gratis enkele zorgvuldig geselecteerde voorleesboeken, een boekencheque, een boekje met voorlees-tips en een lijst met zinvolle boekentips voor hun kinderen. Tegelijkertijd ontwikkelden de betrokken bibliotheken tal van initiatieven die aansluiten bij het programma.

Verskillende onderzoeksinstellingen onderzochten de implementatie en effecten van Boek-baby's (intussen Boekstart) in Vlaanderen. De volgende tabel geeft een overzicht van de opzet, de bevindingen en aanbevelingen vanuit dat onderzoek.

Vanobbergen, B., Daems, M. (2008). Boekbaby's, hun ouders en de bibliotheek: de evaluatie van een Vlaams leesbevorderingsproject in gezinnen met jonge kinderen. Universiteit Gent, Vakgroep Sociale Agogiek. (Vertaling Van Tilburg, S.)	Vanobbergen, B., Daems, M., & Van Tilburg, S. (2009). Bookbabies, their parents and the library: an evaluation of a Flemish reading programme in families with young children. <i>Educational Review</i> , 61(3), 277-287. https://doi.org/10.1080/00131910903045922	Evaluatieonderzoek naar de uitrol van Boekbaby's in Vlaanderen 2014 - KU Leuven, Centrum voor Taal en Onderwijs	Van den Branden, K., Van Gorp, Van Nuffel, H., & Houben, L. (2014). Bereik en impact van het project Boekbaby's bij ouders. Onderzoek in opdracht van Stichting Lezen. KU Leuven, Centrum voor Taal en Onderwijs. https://www.arts.kuleuven.be/cto/onderzoek/onderzoek-geletterdheid/evaluatieonderzoek-boekbabys/vannuffel-houben-ea-2014-onderzoeksrapport-boekbab.pdf
Type onderzoek en doel			
Procesevaluatie: implementatie en ervaringen: - Bereik bij verschillende doelgroepen - Gebruik en appreciatie van boekenpakketten - Samenwerking met bibliotheken Effectevaluatie: impact op gezinsgedrag, op voorleesgedrag in gezinnen	Procesevaluatie: in kaart brengen van ouderlijke ervaringen en perceptie over implementatie van het programma: hoe ze kijken naar het boekenpakket en naar de leesstijl van beide ouders en naar de affectieve interactie tijdens het voorlezen (geen effectstudie)	Procesevaluatie Evaluatie van de uitvoering/implementatie van het Boekbaby's-programma in Vlaanderen. Inzicht krijgen in de ervaringen van ouders, bibliotheken en andere betrokkenen. Beperkte meting van effecten op voorleesgedrag van ouders en op de taalontwikkeling van kinderen	Procesevaluatie Bereik Boekbaby's Beleving en ervaringen van ouders Impact van Boekbaby's op verschillende groepen gezinnen Ervaringen van medewerkers van bibliotheken en Kind en Gezin Impact Leescultuur thuis (voorleesgedrag, O-K-boek-interactie)
Doelgroep			
- Ouders van kinderen (6-18 maanden) die Boekbaby's-pakket ontvingen - Bibliotheekmedewerkers betrokken bij het project - Partners (Kind & Gezin, lokale organisaties)	- Ouders met kinderen tot 2 jaar - Deelnemende bibliotheken	- Ouders van jonge kinderen (0-3 jaar) die deelnemen aan Boekbaby's - Bibliotheekmedewerkers die het programma uitvoeren - Partners zoals Kind en Gezin en lokale organisaties	- Ouders van kinderen die deelnemen aan Boekbaby's (6-15 maanden) - Bibliotheekmedewerkers die het programma uitvoeren - Kind en Gezin-vrijwilligers

Methode en respondentengroep			
Kwantitatief - Schriftelijke enquêtes ouders (n = 1.200 = 28% respons) - Bibliotheekenquêtes (n = 150 = 85% respons) Kwalitatief - Diepte-interviews ouders (n = 30) - Focusgroepen bibliotheekmedewerkers (n = 5 groepen) - Observaties van uitreikmomenten Partners: volledige steekproef van betrokken partners = 100% participatie	Groep van 287 gezinnen (uit 10 gemeenten) die schriftelijke vragenlijst invulden > selectie van heterogene groep van 82 gezinnen (houding tegenover samen lezen en culturele participatie en socio-economisch) Kwalitatief: interviews ouders 1ste ronde: als kind ± 1 jaar is: 61 moeders, 2 vaders en 19 keer moeder en vader 2de ronde = 3 maanden na 1ste ronde, kinderen tussen 14 en 17 maanden, voornamelijk moeders 3de ronde: als kind ± 2 jaar is, 44 interview + 32/38 een vragenlijst 2 focusgroepen (in 2 regio's) voor bibmedewerkers)	Enquêtes bij ouders: 1.054 respondenten = ± 30% respons) Enquêtes bij bibliotheken: 142 bibliotheken (hoge respons) Interviews met bibliotheekmedewerkers en projectcoördinatoren Observaties van uitreikmomenten van boekenpakketten Analyse van logboeken van bibliotheken	Kwantitatief - Schriftelijke vragenlijst 472 ouders - Online vragenlijst 58 bibliotheekmedewerkers en 176 vrijwilligers Kind en Gezin Kwalitatief - Diepte-interview 36 ouders - Observatie van voorleesmomenten in 20 gezinnen
Meetinstrumenten			
Gestandaardiseerde vragenlijsten voor ouders: - Voorleesfrequentie - Tevredenheid over pakketten - Bibliotheekgebruik Semigestructureerde interviewguides Observatielijsten voor uitreikmomenten	Semigestructureerde interviews (vragenlijst) bij ouders: - Leesgedrag ouder(s) - Gedeeld boekleesgedrag ouder(s) / affectieve interactie - Hun kijk op de boeken in het pakket - Ervaringen met lezen voor hun boekbabykind (en andere kinderen in het gezin) - Houding tegenover bib - De boeken van kinderen - Voorleesstijl	- Vragenlijsten voor ouders (onder andere over voorleesgedrag) - Semigestructureerde interviews met bibliotheekmedewerkers - Checklists voor observaties van uitreikmomenten	- Vragenlijst ouders - Semigestructureerde interviewleidraad ouders - Observatieleidraad gezin - Online vragenlijst voor medewerkers bibliotheek en Kind en Gezin

	Focusgroepen bib: 20 statements op basis van voorafgaande vragenlijst		
Relevante uitkomsten			
<i>Bereik van de praktijk</i>			
Sterkere participatie bij: • Hoogopgeleide ouders (68%) • Nederlandstalige gezinnen (92%) Minder bereik bij: • Laaggeschoolde ouders (32%) • Anderstalige gezinnen (8%)		• Bereikt vooral hoogopgeleide ouders, terwijl de intentie was ook laaggeletterde gezinnen te bereiken. • Bibliotheken spelen een cruciale rol, de samenwerking met Kind en Gezin kan beter.	Bereik pakketten • 90% ouders met baby van 6 maanden • 62,5% ouders met kind van 15 maanden Gebruik boeken • Babypakket: 98,5% • Peuterpakket: 97,1% Merendeel van de medewerkers Kind en Gezin en bib schatten bereik positief in, over bereik van de boodschap van Boekbaby's zijn meningen meer verdeeld.
<i>Knelpunten bereik</i>			
• Beperkt bereik kansarme groepen • Tijdsinvestering voor bibliotheken • Beperkte follow-up na uitreiking		• Moeilijkheden om kwetsbare gezinnen te bereiken • Tijdgebrek bij bibliotheken om extra activiteiten te organiseren	• Laagopgeleiden en ouders die thuis geen Nederlands praten halen peuterpakket minder op in bib dan andere ouders. • Laagopgeleide anderstaligen maken vaker 'geen gebruik' van peuterpakket.
<i>Effectiviteit / Betekenis</i>			
• Hoge appreciatie boekenpakketten (94% positief) • Toename bibliotheekbezoek (+40%) • Positieve ervaringen met uitreikmomenten • Toename voorleesfrequentie (van 58% naar 82% dagelijks) • Groter bewustzijn over belang van voorlezen	Ouders • Nieuw: meerwaarde van voorlezen voor baby's ervaren • Belang van 'plezier' van lezen (versus prestatie) en affectieve relatie: onder andere nabijheid, ontstaan van leesrituelen in gezinnen • Bijna helft boekbaby's bezoekt bib • Verschillende voorleespraktijken (tussen moeders en vaders) • Naarmate kind ouder wordt, lezen ook meer vaders voor.	• Positieve ervaringen van ouders met de boekenpakketten • Bibliotheken waarderen de ondersteuning vanuit het project. • Ouders geven aan vaker te zijn gaan voorlezen na deelname. • Geen harde effectmeting van taalontwikkeling, maar	• Ouders unaniem positief tegenover Boekbaby's • 40,8% van ouders leert voordelen kennen van in boeken kijken met jonge kinderen > grotere impact (positieve houding door Boekbaby's) bij laagopgeleiden en anderstaligen • 39,7% heeft meer boeken gekocht > vooral impact op laagopgeleide en anderstalige ouders • Resp. 20,8% en 21,1% werd aangezet om lid te worden van de bib dan wel om er vaker naartoe te gaan • Voorleesplezier in alle oudergroepen

• Versterkte ouder-kindinteractie	Bib(medewerkers) • Nieuwe gebruikersgroep aangetrokken: ouders met kinderen van 0-3 jaar • Uitbreiding babyboeken in bib	wel signalen van positieve invloed	• Laagopgeleiden gebruiken voornamelijk aanwijsboeken, hogeropgeleiden ook verhalende boeken > andere interacties • Ouders die Nederlands spreken hebben vaker kind op schoot of vlak naast ouder Merendeel van Kind en Gezin-vrijwilligers en bibmedewerkers: positieve invloed op leescultuur (meer voorlezen, meer gebruik van bib, meer boeken kopen)
Implementatie / Uitvoering van werkzame elementen			
• Sterke uitvoering: - o Kwaliteit boekenpakketten - o Organisatie uitreikmomenten • Verbeterpunten: - o Doorlopende ondersteuning ouders - o Differentiatie voor diverse doelgroepen	Ouders: Belang van impliciete ondersteuning (versus: expliciet advies over 'hoe voorlezen'): bijvoorbeeld type boeken, suggesties boeken vanuit bib	• De boekenpakketten worden goed ontvangen, maar voorleesstimulering kan intensiever. • Niet alle bibliotheken organiseren aanvullende activiteiten (zoals voorleessessies).	Uitleg bij boekenpakketten • Merendeel heeft korte uitleg gekregen. • Aandeel ouders dat geen uitleg kreeg over peuterpakket is dubbel zo groot als dat voor babypakket. • Hogergeschoolde Nederlandstaligen kregen vaakst een korte uitleg. • Aandeel ouders voor wie uitleg niet volstond, is bijna dubbel zo hoog in de groep laaggeschoolden tegenover de hooggeschoolden. Brochures Telkens ruim 80% heeft brochure bij babypakket/peuterpakket gekregen.
Aanbevelingen voor verbetering			
• Versterk inclusiviteit: - o Gerichte communicatie naar kansarme groepen - o Samenwerking met welzijnsorganisaties • Intensiveer ondersteuning: - o Vervolgactiviteiten na uitreiking - o Coaching voor ouders	Implementatie op grotere schaal via groter netwerk van Kind en Gezin	• Versterk de samenwerking met Kind en Gezin om meer kwetsbare gezinnen te bereiken. • Geef meer ondersteuning aan bibliotheken om aanvullende activiteiten te organiseren. • Differentiële aanpak: extra inspanningen voor laagopgeleide ouders,	• Professionele medewerkers van Kind en Gezin meer betrekken bij project • Optimalisering van doorverwijzing naar bib voor ophalen peuterpakket • Drempels bibbezoek laag houden: onder andere warm onthaal, geen boetes voor beschadiging • Blijven inzetten op vormingen voor Boekbaby's-medewerkers > betrokkenheid en motivatie hoog houden • Bredere samenwerkingen met Kinderopvang, Huis van het Kind, OCMW en andere

• Faciliteer bibliotheken: - o Extra middelen voor begeleiding - o Netwerkvorming tussen bibliotheken • Monitor impact: - o Langetermijnmeting effecten - o Diepgaander onderzoek kwetsbare groepen		bijvoorbeeld via taalstimulerende workshops. • Verdiepend onderzoek naar langetermijneffecten op taalontwikkeling.	• Ook meertalige boeken verspreiden • Medewerkers informeren over voorlezen in thuistaal
--	--	---	---

Het Boekbaby's-programma sluit aan bij internationale praktijken zoals Bookstart (UK) en BoekStart (NL), waarbij vergelijkbare effecten worden gevonden:

- Bereik: vergelijkbare uitdagingen in het aansluiten bij kansarme gezinnen. Sterke afhankelijkheid van lokale partnerschappen.
- Effectiviteit: consistente bevindingen dat programma's voorleesgedrag stimuleren, maar er meer nodig is voor taalzwakke gezinnen.

Dit onderzoek onderstreept het belang van gerichte dienstverlening en lokale samenwerking om het programma te optimaliseren. Er wordt steeds aanbevolen om boekuitgifte te combineren met **oudertrainingen** voor maximale impact.

4. Voorwaarden voor uitvoering

4.1 Competente medewerkers

Iedereen Leest organiseert verschillende Boekstart-infosessies en vorming om ervoor te zorgen dat alle betrokken professionals over de nodige competenties beschikken om de Boekstart-boodschap te verspreiden.

Voor startende gemeenten organiseert Iedereen Leest een infosessie die ter plaatse wordt gegeven aan professionals uit verschillende sectoren: bibliotheken, consultatiebureaus, Huizen van het Kind, pedagogische ondersteuningsdiensten, kinderopvangcentra, gemeentebesturen, OCMW's ...

Werkhouding

Bibliotheekmedewerkers en vrijwilligers in consultatiebureaus hebben een toeleidende, enthousiasmerende en informerende rol. Ze vertellen over het belang, plezier en nut van vroeg beginnen met voorlezen. Ze tonen ouders de weg naar de bibliotheek en laten hen de Boekstart-pakketten voor thuis ontdekken.

Zoals eerder aangegeven, staat of valt het succes van Boekstart met hoe Boekstart op lokaal niveau wordt uitgevoerd. Een van de belangrijkste speerpunten én uitdagingen van Boekstart is het correct informeren van lokale partners om ervoor te zorgen dat zij op hun beurt de Boekstart-boodschap op een juiste en *empowerende* manier aan ouders met jonge kinderen kunnen overbrengen. Een vrijwilliger die even tijd maakt voor een woordje uitleg bij het uitdelen van het pakket, even ingaat op de inhoud en de boeken van het pakket en vertelt dat baby's het al heel vroeg fijn vinden om voorgelezen te worden, maakt een groot verschil. Vertellen dat baby's houden van het geluid van de stem van de ouder, al heel wat kunnen zien en houden van zwart-witcontrasten maakt ouders nieuwsgierig en geeft hen zin om het zelf uit te proberen. Verder is het ook belangrijk dat vrijwilligers zelf weten waar de bib ligt en dat kunnen uitleggen. Een korte, maar uitnodigende uitleg bij het uitdelen, maakt een wereld van verschil tegenover het pakket alleen meegeven als een 'cadeautje'.

Bij de **vrijwilligers** in de consultatiebureaus is er vaak een groot verloop. Daarom is het extra belangrijk om de boodschap jaarlijks opnieuw te overlopen en te herhalen, zodat alle neuzen op lokaal niveau in dezelfde richting wijzen en de boodschap het boekencadeautje overstijgt, maar ook ouders aanzet om met de boeken aan de slag te gaan.

Ook **bibliotheekmedewerkers** hebben een belangrijke rol te spelen. De manier waarop zij een jong gezin ontvangen in de bibliotheek en welkom doen voelen, is een belangrijke indicator voor een eventueel later bezoek.

Wanneer er ruimte voor is, is het een absolute meerwaarde om een korte rondleiding te geven en ouders met jonge kinderen te laten zien waar ze terechtkunnen voor boeken voor de allerjongsten en waar ze ook in de bibliotheek al een plek kunnen vinden om voor te lezen. Verder is Boekstart meer dan pakketten uitdelen. Het is ook de verantwoordelijkheid van de Boekstart-medewerker in de bibliotheek om het programma levendig te houden, zoals beschreven in 3.1. Dat kan door mee te doen aan de jaarlijkse Boekstart-dag, voorleesmomenten voor baby's en peuters te organiseren in de bib en te netwerken. Zo verwachten we van de bibliotheek dat ze het contact met de ouders warm houden en ook proberen om Boekstart extra zichtbaarheid te geven dankzij bijkomende activiteiten en partnerschappen.

Iedereen Leest Academie

Er staan opleidingen en online leertrajecten ter beschikking voor verschillende partners via de Iedereen Leest Academie:

- Voor de kinderopvang
 - o De voorleesfases van baby's en peuters
 - o Een voorleeswerking uitbouwen in de kinderopvang
 - o Handleiding voor leerkrachten kinderzorg
 - o Aan een inspirerende leesomgeving werken
 - o Een gevarieerd boekenaanbod voor baby's en peuters
 - o Boekenzoeker-webinars
 - o Interactief voorlezen: zelf aan de slag!
- Voor de bibliotheek
 - o Maak je bib babyproof
- Voor vrijwilligers
 - o Voorlezen voor buddy's

De online leertrajecten zijn gratis en in eigen tempo te volgen via de Iedereen Leest Academie. Elk leertraject heeft meerdere leerdoelen opgesteld en informeert gebruikers gericht over wat ze zullen leren. De inhoud van de leertrajecten zijn *evidence informed* met wetenschappelijke referenties en praktijkervaringen. Bibliotheekprofessionals kunnen ook leertrajecten volgen die gericht zijn op kinderopvang en omgekeerd. Op die manier zorgt Iedereen Leest voor een gedeeld kader om te werken aan leesbevordering bij de voorschoolse leeftijd. De andere opleidingen worden live en tegen betaling georganiseerd (inschrijvingsgeld voor een opleiding van een hele dag is 120 euro).

Naast de online leertrajecten, zijn er ook regelmatig live opleidingen voor bibliotheken of de kinderopvang.

Via de Boekstart-website voor professionals communiceert Iedereen Leest over het vormingsaanbod en deelt het informatief beeldmateriaal voor professionals.

4.2 Kwaliteitsbewaking

Iedereen Leest is verantwoordelijk voor de kwaliteitsbewaking op algemeen niveau. Op lokaal niveau is de bibliotheek verantwoordelijk. Iedereen Leest vervult zijn coördinerende rol als **intermediair** tussen verschillende organisaties die met baby's en peuters werken. De organisatie zorgt voor een vlotte **informatiedoorstroming** over Boekstart en attendeert hen op de facetten van hun werking waarin Boekstart een rol kan spelen en hoe ze elkaar daarin kunnen versterken. Denk aan de partners op de eerste rij zoals Kind en Gezin, de bibliotheken en de kinderopvanginitiatieven, maar ook andere partners zoals de Vlaamse Gemeenschapscommissie, Huizen van het Kind, de Gezinsbond, VCOK, de organiserende besturen van de consultatiebureaus (Wiegwijs, Rebelle ...) enz.

Daarnaast houdt Iedereen Leest de vinger aan de pols door regelmatig contact te houden met bibliotheken waar Boekstart loopt. In 2018 organiseerde het 71 **plaatsbezoeken** bij deelnemende bibliotheken voor een uitvoerig gesprek om te detecteren wat de sterkte van het programma in de lokale gemeente was en waar de bibliotheek nog uitdagingen zag. Op die manier kon Iedereen Leest nadien een gerichtere ondersteuning aanbieden en werden bepaalde knelpunten nauwer opgevolgd.

Tussen 2021 en 2023 werden er verschillende **Boekstart-babbels** uitgevoerd. Dat zijn gesprekken van ongeveer een uur tussen de bibliotheek en Iedereen Leest om de Boekstart-werking te overlopen: successen, drempels, toekomstplannen, partners en communicatie. De Boekstart-babbels zullen ook in de toekomst plaatsvinden. Verder verzamelt Iedereen Leest via **online bevragingen** op geregelde tijdstippen feedback en onderhouden Boekstart-medewerkers nauwe contacten met de betrokken medewerkers in de bibliotheek en Huizen van het Kind. De kwaliteit meten we enerzijds aan de hand van de responscijfers voor de peuterpakketten die bibliotheken bijhouden. We streven ernaar dat voor minstens 50% van de kinderen het tweede pakket in de bibliotheek wordt opgehaald. Momenteel halen we dat cijfer in Vlaanderen, maar veel hangt af van de lokale context en de aan- of afwezigheid van een consultatiebureau van Kind en Gezin in de gemeente. We merken ook een verschil tussen een grote stedelijke bibliotheek met een groot team en een ruim budget aan middelen, en een kleine landelijke bibliotheek met een erg klein team en zeer beperkte middelen.

Maar Boekstart is meer dan alleen het uitdelen van de pakketten. Tijdens bevragingen proberen we bibliotheken ook te stimuleren om extra in te zetten op activiteiten voor de allerjongsten. Maar ook om een extra uitnodiging of herinneringskaartje aan ouders op te sturen om toch hun pakket op te halen of om deel te nemen aan de Boekstart-dag, hoe klein of groot het ook kan zijn.

Veel verschillende factoren maken een Boekstart-werking succesvol in een gemeente, zonder dat het exact meetbaar is.

Naar aanleiding van de eerste Boekstart-dag in mei 2019 (*zie 2.5 Opbouw van je praktijk*) organiseerde Iedereen Leest in het voorjaar van 2019 4 inspiratiedagen in verschillende provincies. Er was aandacht voor het recente Boekstart-nieuws, interessante sprekers kwamen aan het woord over het brede thema 'vroeg beginnen' en over het bereiken van kwetsbare doelgroepen. Er was telkens ruimte om ervaringen uit te wisselen en samen te reflecteren over uitdagingen en goede praktijkvoorbeelden. In het najaar van 2022 werden opnieuw 4 inspiratiedagen in verschillende provincies georganiseerd. In 2026 zullen we die inspiratiedagen opnieuw aanbieden.

Jaarlijks vragen we bibliotheken om hun Boekstart-responscijfers door te geven. We vragen hun hoeveel peutersassen er werden opgehaald in de bibliotheek en of die met een uitnodiging uit het consultatiebureau worden opgehaald, of met een eventuele herinneringskaart. Zo proberen we te meten hoeveel ouders de weg naar de bibliotheek vinden. Wanneer het bereik van een bepaalde bibliotheek eerder laag is, proberen we samen te zoeken naar oorzaken. Een extra herinnering voor ouders in de vorm van de Boekstart-herinneringskaartjes heeft vaak een mooi effect. Verder zorgt een betere informatiedoorstroming en hechtere samenwerking met het consultatiebureau ook vaak voor mooiere cijfers.

Idealiter proberen we naar de toekomst nog meer acties te meten. Hoeveel ouders maken hun kind daadwerkelijk gratis lid? Hoeveel uitleningen gebeuren er op de lidkaart van het kind? Iedereen Leest is in gesprek met Cultuurconnect, die bibliotheken digitaal ondersteunt, om te bekijken of we die cijfers via het Wise-systeem (het centrale, eengemaakte bibliotheeksoftwareplatform) van de bibliotheken kunnen verkrijgen.

4.3 Ruimte en infrastructuur

Aangezien de deelnemende bibliotheken zeer verschillend zijn in omvang en beschikken over heel uiteenlopende budgetten kan Iedereen Leest geen specifieke eisen stellen aan ruimte en opstelling. Wel moedigt Iedereen Leest bibliotheken aan om zich echt te profileren als Boekstart-bibliotheken: laten zien dat ook baby's en peuters samen met hun ouders welkom zijn en dat de bibliotheek niet langer een plek is waar je alleen in stilte mag rondlopen. We proberen hen te stimuleren om drempelverlagend en kindvriendelijk te werken door een verzorgingskussen te voorzien, een buggyparking, een plek waar ouders met hun baby's boeken kunnen ontdekken, het aanbod zo op te stellen dat kinderen er zelf bij kunnen (lage boekenbakken) ...

Boekstart-bibliotheken krijgen ook een label om aan de buitendeur te hangen om aan te geven dat ze een Boekstart-bibliotheek zijn, zodat ouders met jonge kinderen weten dat ze er welkom zijn.

Daarnaast stimuleren we kinderdagverblijven om te werken aan een inspirerende leesomgeving voor baby's en peuters. Dat doen we met de online leertrajecten '[Maak je bib babyproof](#)' en '[Aan een inspirerende leesomgeving werken](#)'.

Daarnaast biedt Iedereen Leest een ruim aanbod aan materialen voor bibliotheken en consultatiebureaus om de leesomgeving in te richten. Dat gaat van affiches, vlagjes, folders, postkaarten, deurstickers tot Boekstart-zitzakken, kussens en andere decoratie. Alle ondersteunende materialen zijn makkelijk te bestellen via de webshop van Iedereen Leest. Een startende Boekstart-bibliotheek krijgt ook steeds een starterspakket met promotiematerialen om Boekstart meteen zichtbaar te maken in de bibliotheek.

4.4 Kostprijs

Boekstart is een **cofinancieringsmodel**. De Vlaamse overheid en lokale besturen investeren samen in de basiswerking.

De Vlaamse overheid investeert in Iedereen Leest, dat werkingsmiddelen (personeel) inzet. De beschikbare middelen worden aangewend voor onder andere de productie en samenstelling van de pakketten, de aankoop van de boeken, de logistieke verdeling, het ruime aanbod aan promotiematerialen voor bibliotheken en consultatiebureaus (affiches, vlagjes, deurstickers, controlestickers, infobrochures voor ouders, postkaarten ...), adviesverlening, procesbegeleiding en deskundigheidsbevordering (opleidingen, vormingssessies en ervaringsuitwisselingen), algemene opvolging en coördinatie op Vlaams niveau, communicatie (website, aanbod van nieuwsbrieven, organisatie van een jaarlijkse Boekstart-dag en aanbod van inspiratiematerialen). De Vlaamse overheid financiert ook het basispakket dat ouders ontvangen als hun baby 6 maanden oud is.

De lokale besturen die deelnemen investeren in de aankoop van de peuterpakketten. De peuterpakketten kosten 13,5 euro per stuk (btw en levering inbegrepen).

Iedereen Leest stelt gratis promomateriaal ter beschikking via [de webshop](#). Enkele materialen zijn betalend. Postkosten worden ook aangerekend.

Naast de basisinvestering beslist de lokale overheid zelf hoeveel middelen ze bijkomend investeert in de uitrol van Boekstart. We zien grote verschillen. Sommige steden en gemeenten besteden een communicatie- en marketingbudget, kiezen voor veel activiteiten rond Boekstart of investeren in een baby- en peutervriendelijke infrastructuur in de bibliotheek. Andere kiezen voor een eerder minimale benadering. Elk gemeente beslist autonoom in functie van haar ambities en financiële mogelijkheden. De keuze van benadering bepaalt de lokale zichtbaarheid van het programma voor de doelgroep, alsook het bereik en de effecten.

Kortom, Boekstart is een programma waarbij de **gedeelde basisfinanciering** de ruggengraat vormt. Iedereen Leest sluit met elke lokale overheid een officiële overeenkomst waarin de voorwaarden voor deelname en het engagement van elke partij staan genoteerd.

Iedereen Leest financiert zelf de omkadering en het faciliteren van het Boekstart-programma. Bij Iedereen Leest werken 2 mensen voor Boekstart.

4.5 Overdracht en implementatie

Engagement

Het lokale bestuur dat het Boekstart-programma wil implementeren voorziet een jaarlijks budget gebaseerd op het geboortecijfer in de gemeente. De gemeente ontvangt automatisch babypakketten van Iedereen Leest voor alle nieuwgeborenen in de gemeente.

Een lokaal bestuur engageert zich om ten minste 4 jaar deel te nemen. Een vierjarig engagement is minimaal nodig om een duurzaam effect te realiseren. Het lokale bestuur engageert zich om elk jaar voldoende peutertassen aan te kopen, zodat alle ouders die er recht op hebben een tas kunnen komen ophalen. Dat engagement wordt voorgelegd aan het gemeentebestuur en er wordt elke 4 jaar een engagementsverklaring getekend door het lokale bestuur enerzijds en Iedereen Leest anderzijds. De bibliotheek houdt bij hoeveel peutertassen worden opgehaald en geeft dat aantal door aan Iedereen Leest bij het begin van het volgende jaar. Iedereen Leest voorziet een document om die cijfers te verzamelen. Als het bereik lager ligt dan 50% is dat een signaal dat de bib met haar partners de werkwijze om ouders te bereiken moet aanpassen. Iedereen Leest kan daarbij adviseren.

Elke deelnemende gemeente engageert zich tot slot om voldoende inspanningen te leveren om zoveel mogelijk ouders te bereiken, en de aanpak aan te passen als er maar weinig ouders de weg naar de bibliotheek vinden.

Instapvoorwaarden voor gemeenten met of zonder consultatiebureau

Lokale besturen die met hun bibliotheek en/of consultatiebureaus willen instappen in het Boekstart-programma gaan akkoord met een aantal instapvoorwaarden.

De voorwaarden voor gemeenten met een consultatiebureau:

- Het lokale bestuur koopt voldoende peuterpakketten aan.
- Het lokale bestuur bezorgt adressen van gezinnen waar een baby werd geboren aan de bibliotheek (om ouders die niet op controle gaan bij Kind en Gezin ook te bereiken).
- Het consultatiebureau deelt het babypakket en de uitnodiging uit.
- De bibliotheek deelt het peuterpakket uit.
- De bibliotheek geeft bij het begin van het jaar door aan Iedereen Leest hoeveel peuterpakketten het jaar voordien werden opgehaald. Iedereen Leest voorziet een document om die cijfers te verzamelen.
- De bibliotheek zorgt voor de bevoorrading van de consultatiebureaus, een wisselcollectie voor de wachtruimte en informeert de vrijwilligers op regelmatige basis.
- De bibliotheek onderhoudt regelmatig contact met de vrijwilligers en houdt hen op de hoogte van de respons van de ouders.
- De bibliotheek past het boekenaanbod en de inrichting aan aan jonge gezinnen.
- De bibliotheek doet extra inspanningen om activiteiten te organiseren voor jonge ouders met kleine kinderen tussen 0 en 2,5 jaar, ook de meeste kwetsbare.
- De bibliotheek doet inspanningen om de expertise op het vlak van interactief voorlezen en vroege geletterdheid van haar medewerkers en van andere betrokkenen in het Boekstart-programma te verhogen.

De voorwaarden voor gemeenten zonder consultatiebureau:

- De gemeente koopt voldoende peuterpakketten aan.
- De gemeente bezorgt adressen van gezinnen waar een baby werd geboren aan de bibliotheek.

- De bibliotheek nodigt ouders die niet via een consultatiebureau in een naburige gemeente hun babypakket en de uitnodiging voor het peuterpakket ontvangen, uit om hun pakketten op te halen.
- De bibliotheek deelt de babypakketjes en de peutertassen uit.
- De bibliotheek geeft bij het begin van het kalenderjaar door aan Iedereen Leest hoeveel babypakketjes en peutertassen het jaar voordien werden opgehaald. Iedereen Leest voorziet een document om die cijfers te verzamelen.
- De bibliotheek pas het boekenaanbod en de inrichting aan aan jonge gezinnen.
- De bibliotheek doet extra inspanningen om activiteiten te organiseren voor jonge ouders met kleine kinderen tussen 0 en 2,5 jaar, ook de meeste kwetsbare.
- De bibliotheek doet inspanningen om de expertise op het vlak van interactief voorlezen en vroege geletterdheid van haar medewerkers en van andere betrokkenen in het Boekstart-programma te verhogen.

Draagvlak creëren via verschillende tools en vormen

Iedereen Leest creëert op verschillende manieren draagvlak om het Boekstart-programma te implementeren.

Op de webpagina [Boekstart voor professionals](#) kunnen medewerkers van bibliotheken, consultatiebureaus en kinderopvang alle nodige informatie terugvinden om de Boekstart-boodschap te verspreiden. Bibliotheken vinden hier onder meer een **stappenplan** om een stevige Boekstart-werking uit te bouwen en een **checklist** om responscijfers te verbeteren. Medewerkers en vrijwilligers van Huizen van het Kind en consultatiebureaus vinden er filmpjes en **informatiefiches** die hen helpen om de juiste informatie mee te geven aan de ouders. Professionals uit de kinderopvang kunnen op de pagina terecht voor inspiratie en **vorming** rond voorlezen en de uitbouw van een inspirerende leesomgeving.

Elke startende Boekstart-gemeente krijgt bovendien een **infosessie** waarvoor alle partners binnen de gemeente worden uitgenodigd, zodat iedereen dezelfde Boekstart-boodschap uitdraagt. Zo informeren we bibliotheken over hoe ze nog sterker kunnen inzetten op het ontvangen van gezinnen met jonge kinderen (*zie ook 2.5 Opbouw van je praktijk*).

Voor de jaarlijkse organisatie van Boekstart-dag (op zaterdag tijdens de Week van de Opvoeding) voorziet Iedereen Leest een **inspiratiegids** voor bibliotheken. [Die inspiratiegids](#) helpt hen op weg om iets moois te maken van de Boekstart-dag, maar ook van andere Boekstart-momenten.

De gids bevat suggesties over wat de bibliotheek zoal kan organiseren, met welke partners ze kan samenwerken en via welke kanalen ze kan communiceren. Ook staan er heel wat ideeën in over laagdrempelige activiteiten en is er een overzicht van organisaties die een aanbod hebben voor de Boekstart-doelgroep.

Tot slot stelt de **Iedereen Leest Academie** vormen en online leertrajecten ter beschikking voor verschillende Boekstart-partners via (*zie ook 4.1 Competente medewerkers*).

5. Bronnen

Brooks, G., Pahl, K., Pollard, A. & Rees, F. (2008). Effective and inclusive practices in family literacy, language and numeracy: a review of programmes and practice in the UK and internationally. Reading: CfBT. Opgehaald van <https://www.researchgate.net/publication/267683370>

Bus, A.G. & De Bondt, M. (2022). Vroeg begonnen, veel gewonnen: een onderzoek naar de langetermijneffecten van BoekStart. Opgehaald van https://www.lezen.nl/wp-content/uploads/2022/09/Vroeg_begonnen_veel_gewonnen_2022_digitaal.pdf

De Bondt, M.G. & Bus, A.G. (2022). Tracking the long-term effects of the Bookstart intervention: Associations with temperament and book-reading habits. *Learning and Individual Differences*; 98, 102199. doi: [10.1016/j.lindif.2022.102199](https://doi.org/10.1016/j.lindif.2022.102199)

Denies, K., Bleukx N., Pelgrims, L., Laga, J., Van Steertegem, K., Dockx, J., Vanbuel, M., Van Keer, H., Aesaert, K. (2023). PIRLS 2021 – Leesvaardigheid van Vlaamse leerlingen in internationaal perspectief: Resultaten, verklaringen en aanbevelingen (Onderzoeksrapport). KU Leuven & Universiteit Gent. https://www.iedereenleest.be/sites/default/files/2023-05/2021_PIRLS2021_Brochure_KULeuven-UGent.pdf

Egan, S.M., Hoyne, C., Moloney, M., Breatnach, D. & Pope, J. (2020). Shared Book Reading with Infants: A Review of International and National Baby Book Gifting Schemes. *An Leabhbh Óg*, 13(1), 49-64. https://www.researchgate.net/publication/344340558_Shared_Book_Reading_with_Infants_A_Review_of_International_and_National_Baby_Book_Gifting_Schemes?tp=eyJjb250ZXh0Ijp7ImZpcnNOUGFnZSI6InB1YmxpY2F0aW9uIiwicGFnZSI6InB1YmxpY2F0aW9uIn19

Hall, E. (2001). Babies, Books and 'Impact': problems and possibilities in the evaluation of a Bookstart project. *Educational Review*, 53(1), 57-64.

Hardman, M. & Jones, L. (1999). Sharing Books with Babies: evaluation of an early literacy intervention. *Educational Review*, 51(3), 221-229. Doi: [10.1080/00131919997461](https://doi.org/10.1080/00131919997461)

Iedereen Leest. (2023). PIRLS 2021: Leesniveau daalt enorm en 1 op 3 van de Vlaamse leerlingen leest niet graag. Iedereen Leest. <https://www.iedereenleest.be/over-lezen/onderzoek/pirls-2021-leesniveaudaalt-enorm-en-1-op-3-van-de-vlaamse-leerlingen-leest>

IFLA, International Federation of Library Associations and Institutions (2003) – Guidelunes for Children's Libraries Services. <https://repository.ifla.org/rest/api/core/bitstreams/c7c7293a-c552-4119-94d8-cbdc90be3f6d/content>

KU Leuven, Centrum voor Taal en Onderwijs. (z.d.). Evaluatieonderzoek Boekbaby's. <https://www.arts.kuleuven.be/cto/onderzoek/onderzoek-geletterdheid/evaluatieonderzoek-boekbabys>

Meijer, W. (2025). Wat jonge kinderen echte lezers maakt: ontluikende geletterdheid van 0 tot 6. Amsterdam University Press.

Mol, S. (2022). Het belang van voorlezen en zelf lezen voor kinderen en adolescenten. Meta-analyse van het verband tussen (voor)leeservaring en leesvaardigheid. Amsterdam: Stichting Lezen. Opgehaald van https://www.lezen.nl/wp-content/uploads/2022/12/Het-belang-van-voorlezen-en-zelf-lezen-voor-kinderen-en-adolescenten_Digitaal_2022.pdf

Moore, M. & Wade, B. (2003). Bookstart: a qualitative evaluation. *Educational Review*, 55(1), 3-13. Doi: 10.1080/00131910303250

Neuman, S.B. (1999). Books make a difference: A study of access to literacy. *Reading Research Quarterly*, 34 (3), 286-311. <http://www.jstor.org/stable/748065>

Pickett, L. (1998). Literacy learning during block play. *Journal of Research in Childhood Education*, 12(2), 225-230. Doi: 10.1080/02568549809594886

Raban, B. & Coates, H. (2004), Literacy in the early years: a follow-up study. *Journal of Research in Reading*, 27: 15-29. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9817.2004.00211.x>

Rankin, C. & Brock, A. (2015). Library Services from Birth to Five: Delivering the best start. Facet Publishing.

Steendijk, M. (2004). Een boekenwurm van zeven maanden door Bookstart. Een overzicht van de opzet en uitvoering van Bookstart, een leesbevorderingsprogramma in Groot-Brittannië. Amsterdam: Stichting Lezen Nederland.

Van den Berg, H. & Bus, A. (2015). Boekstart maakt baby's slimmer. Opgehaald van <https://www.lezen.nl/sites/default/files/bs%20maakt%20babys%20slimmer.pdf>

Van den Branden, K., Van Gorp, K., Van Nuffel, H. & Houben, L. (2014). Bereik en impact van het project Boekbaby's bij ouders. Onderzoek in opdracht van Stichting Lezen. KU Leuven, Centrum voor Taal en Onderwijs. <https://www.arts.kuleuven.be/cto/onderzoek/onderzoek-geletterdheid/evaluatieonderzoek-boekbabys/vannuffel-houben-ea-2014-onderzoeksrapport-boekbab.pdf>

Van Steensel, R. (2025). Effects of Family Programs on Children's Language and Literacy Skills: A 'Tertiary' Review of Systematic Reviews. In Georgiou, G. & Inoue T. (eds). *Home Literacy Environment and Literacy Acquisition: Evidence from Different Languages and Contexts* (349-364). Springer.

Vanobbergen, B., Daems, M. (2008). Boekbaby's, hun ouders en de bibliotheek: de evaluatie van een Vlaams leesbevorderingsproject in gezinnen met jonge kinderen. Universiteit Gent, Vakgroep Sociale Agogiek. (Vertaling Van Tilburg, S.)

Vanobbergen, B., Daems, M. & Van Tilburg, S. (2009). Bookbabies, their parents and the library: an evaluation of a Flemish reading programme in families with young children. *Educational Review*, 61(3), 277-287.
<https://doi.org/10.1080/00131910903045922>

Wade, B. & Moore, M. (1998). An early start with books: Literacy and mathematical evidence from a longitudinal study. *Educational Review*, 50(2), 135-145. Doi: 10.1080/0013191980500205

Wade, B. & Moore, M. (2000). A sure start with books. *Early Years*, 20(2), 39-46.

Wells, G. (1985). Language, Learning and Education. Slough: NFER-Nelson.

Wood, C. (2002). Parent-child Pre-school Activities can Affect the Development of Literacy Skills. *Journal of Research in Reading*, 25, 241-258.

6. Contactgegevens

Naam: Els Michielsen en Lotte Baert

Uitvoerende organisatie: Iedereen Leest

Adres: Lange Leemstraat 57, 2018 Antwerpen

E-mail: boekstart@iedereenleest.be

Telefoonnummer: +32 3 204 10 00